

VRTEC

1934-1935

9

LETNIK 65

VSEBINA 9. številke: Maruška (Dalje) — Tvoj mladec sem, Kristus (G. M.) — Zgodaj začne žgati, kar kopriva će postati (V. Jagodič) — Mati in bolni sin (M. K.) — Najbolj brhek (aa) — Sonce, zvezde, luna — Večerni zvon (A. M.) — Naša trgovska mornarica (Dr. K. C.) — Pomlad male Nine (Oroslava) — Čuda v naravi — Opazuj — Za razmišljanje — Nekaj tega in onega — Uganke — Rešitev ugank.

Simon Jenko.

(Slika na I. strani ovitka.)

Komu ni znano to ime!? Letos je stoletnica njegovega rojstva (* 27. oktobra 1835). Naj ob tem jubileju tudi Vrtec urednik zapiše nekoliko spominskih besed.

Simon Jenko se je rodil na Podrečem pri Mavčičah na Sorškem polju. Kakor mnogim darovitim sinovom slovenskih mater, tudi njemu v življenju ni bilo poslano s cveticami. Pomanjkanje, stiska in s tem bolehavost: to je bil delež njegovih kratkih let. Do šolanja mu je pripomogel stric P. Nikolaj, frančiškan v Novem mestu. Tam je tudi hodil v gimnazijo. Po maturi je bil sprejet v celovško semenišče; ker je pa sprevidel, da za duhovski stan nima pravega poklica, se je preselil na Dunaj, kjer je ob stradanju dovršil pravne nauke. Nato si je služil kruh kot notarski uradnik v domovini, a je že 18. X. 1869 umrl.

S pesnikovanjem je pričel že v četrti šoli. Z leti je vidno napredoval. Pet let pred smrtjo je dal svojo zbirko v natis. Ker pa pesmi niso bile izbrane, je imel težave in precej nasprotovanja.

Med njegovimi proizvodi so najlepše one pesmi, ki je vanje zilil svojo veliko ljubezen do narave. Prav ta okoliščina mu je prisodila naslov »Pevce Sorškega polja«. Več pesmi te vrste je sprejetih v naša šolska berila in čitanke. Njegov slog je gladek in preprost, njegova beseda domača in umljiva.

ZAHVALA. Uredništvo se toplo zahvaljuje vsem, ki se zanimljejo za list, zlasti onim, ki so poslali raznih ugank in spisov. Treba bo izbirati. Nekaj se bo dalo porabiti za prihodnji letnik. — Hkrati pa naj sledi prošnja, da bi vsi zamudniki pohiteli z naročnino, da moremo poravnati račune v tiskarni. Še veliko manjka!

Reševalec ugank še enkrat: Do 10. vsakega meseca jih more urednik uvaževati. — Ne pisati osmega, ko pa poštni pečat pove, da je že 12.

Imena rešivcev sprejemamo do 10. vsakega meseca. Nagrade so: 1. Mladinska knjiga. 2. Vezan »Vrtec« z »Angelčkom«, 3. Molitvenik »Večno življenje« z zlato obrezo. — Kar si kdo izbere. — Kdor pravilno reši uganke v vseh desetih številkah in je izžreban, gre na morje popolnoma

Z A S T O N J

»Vrtec« stane za vse leto Din 15.—, s prilogo »Angelček« Din 20.—. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna r. z. z o. z. v Ljubljani (K. Čeč). Urednik Janez Pucelj, župnik na Ježici. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman), sprejema do preklica tudi dopise.

ŠT. 9 1934/35 VRTEC LETNIK 65

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

(Dalje.)

Čprav Maruša ne bi bila odgovorila, bi mogel odgovor prav lahko uganiti. Vsaka žilica na obrazu je govorila, da je vse hudo pozabljeno. A kmetu ni bilo dovolj pričevanja, ki ga mu je nudil presrečni otroški obraz. Vprašujoče se je ozrl v prijatelja.

»Prav zadovoljen sem z malo,« je odgovoril. »Pohvaliti jo morete njim, ki so mi jo zaupali. Ta mala levinja je nedolžna kot golob.« Pobožal jo je.

»Moj Taras ni lev, kaj šele golob,« je odvrnil Kniš. »To ti je pravi vražič. Ne morem in ne morem mu zavezati jezika.«

»Le potrpi!« je rekel veliki prijatelj. »Še bolj bodo znali otroci molčati kot mi.«

»Pojdimo, pojdimo!« veli veliki prijatelj. »Voda je mirna in niti vetriča ni v zraku.« Komaj je končal, že je dobrodušni kmet zažvižgal, kakor sta prej slišala galeba. Podoben klic mu je odgovoril z obrežja.

»Glej, samec odgovarja!« je rekel Čevčvik.

Kniš je potisnil čolnič v vodo. »Pojdi semkaj,« je rekel Maruški in ji dal roko. Pognala se je v čoln in sedla, a veliki prijatelj je sam tako spretno skočil vanj, da se ni niti najmanj zazibal. Pograbil je za drugo veslo in čolnič je naglo drsel po temnih Dnjeprovih valovih.

Ko so na drugem bregu reke šli iz čolna, je Kniš pokazal Čevčviku lepega in čilega vranca.

»Vzemi Marušo v sedlo in dirjaj celo noč!« mu je velel. »Zjutraj pa konja izpusti in sam bo našel pot na Samusovo kmetijo.«

Pevce je skočil na konja. Maruša je stopila na konec njegovih škornjev in v trenutku je bila za hrbtom velikega prijatelja. Ovila se ga je kot bršljan hrasta. Vranec je zdirjal. Komaj da se je slišal konjski peket. Dejal bi, da ima vranec krila.

Na reki.

Ko so bili sredi vode, je vprašal Čevčik: »Kakšne novice veš o drugem otamanu?«

»Vse bo šlo bolje, ko boš šel skozi te kraje,« je odgovoril kmet. »Piščance peko in gosi skubijo in se gostujejo. Skratka, preveč je tujcev in razkošja.«

»In oni, ki si ga ti obiskal?« je vprašal Kniš.

»To ti je mož! Če bi bili vsi taki kot je on, bi ne bilo nič izgubljenega. Bolj ljubi domovino kot svoje življenje. V vse je privolil. Celotnemu otamanstvu se je odrekel v korist temu doli. Težko je upogniti ponosno glavo.«

»Verjamem. To ga je stal! Hvala Bogu in tebi,« je rekel Kniš; »zdaj lahko rečemo, da je polovico dela storjenega. Ostaja še drugi otaman. Ta se zna izvijati.«

»Ali ničesar ne vidita tu doli?« je vprašala nenadoma Maruška.

»Saj res,« je rekel Kniš. »Tam doli sta.«

»Tiho!« je rekel veliki prijatelj.

Veslača sta se s podvojeno močjo upirala v vesla. Čoln je naglo brzel in Maruša je kljub oddaljenosti kmalu spoznala v obeh možeh stara znanca iz očetove hiše. Bila sta Semen Vorošilo in Andrej Kruk. Kmalu je čoln pristal. Kozaka sta pozdravila. »Bog daj srečo in zdravje!«

»Bog daj!« sta odzdravila veliki prijatelj in stari Kniš.

»Maruša!« je rekel Andrej Kruk in potegnil iz nedrij zavojček. »To ti pošilja tvoja mati.«

»Bog ji povrni!« je rekla deklica in spoštljivo poljubila zavojček. »So vsi zdravi?«

»Vsi, veliki in mali.«

»In črešnje? Pa vrt?«

»Kakšna gospodinja!« je vzkliknil Andrej. »Obeta vse dobro, vrt in črešnje. Če Bog da lepo vreme, bodo kmalu zorele.«

»Žobali jih bodo bratci,« je rekla Maruša.

»Kakšne novice mi prinašata v zameno za tiste, ki sem vam jih bil poslal?« je vprašal Čevčik.

»Mnogo je zadovoljnih,« je odgovoril Vorošilo. »Ti bodo pripravljeni in so že zdaj, a drugi...«

»Drugi,« se je vteknil Andrej, »drugi so nezadovoljni. Pravijo, da preveč hitiš. In zdi se mi, da imajo prav.«

Čevčik odgovori odločno: »Domenjenega dne bo na nogah vsa Ukrajina. Če bo treba, bodo pomagale tudi žene in otroci.«

Stari Kniš je bil že v čolnu. Pomagal je Maruši, a veliki prijatelj je skočil vanj lahko kot ptič. Odrinili so od brega in čoln je zopet drsel po temnih Dnjeprovih valovih. Peščeni rtič in postavi obeh mož, ki so ju tam pustili, sta kmalu izginili v temi.

V Gadijaču.

Dva dni po vožnji na Dnjepriu je bila nedelja. V Gadijaču, v prestolnem mestu otamana, so veliki zvonovi na vso moč pritrkavali in vabili vernike k jutranji maši.

Pred stolnico se je bila zbrala že precejšna množica. Čakali so, da se bo opravilo začelo. Potihem so se pogovarjali. Tudi stari potujoči pevec,

ki ga bravec že pozna, se je bil pomešal med množico. Spremljala ga je kot vedno mala prijateljica, ki je spoštljivo ogledovala božji hram. V preddvoru je sedel na stopnice kot utrujen človek in počasi z resnim glasom pripovedoval številnim poslušalcem, ki so stali okrog njega, kaj vse morajo prestati duše umrlih, preden pridejo v nebesa. »Tu na zemlji se moramo stanovitno truditi, da bomo zaslužili nebesa.« je končaval. Potem se je pa stari pevec globoko zamislil.

Prihod dveh mladih kozakov je pretrgal molk, ki je nastal. Odlikovala sta se s čudovito dolgimi brki, krasno in gibčno postavo ter lepim obnašanjem.

»Dobro jutro, dobro jutro!« sta pozdravljala mlada kozaka.

»Ali bo otaman prišel?« je vprašalo več glasov.

»Prišel bo,« sta odgovorila kozaka.

Zvonke besede so prebudile starega pevca iz premišljevanja.

»Moje stare oči bodo slednjič le mogle občudovati velikega otamana!«

»Bo otamanova žena tudi prišla?« se je zanimalo mlado, čvrsto in okroglo dekle.

»Da, tudi pride,« sta povedala kozaka. — »In svakinja?« — »Najbrže tudi.«

»Čigava svakinja?« je vprašal stari godec.

»Žena otamanovega brata vendar,« mu je odgovorilo več glasov. »Mefodijevna.«

»Mefodijevna?« je ponovil stari pevec. »Pri nas nismo o nji nikoli nič slišali. Ali je v milosti pri otamanu in njegovi ženi?«

»Seveda, seveda!« mu je odgovorilo več ljudi. Le s prstom naj gaee in vse se bo zgodilo po njeni volji.«

»A tako! Torej sta ji jako naklonjena? To je gotovo zanjo velika sreča. Pa je gotovo tudi na to ponosna, morda celo ošabna,« je dostavil stari godec.

»Mož, kaj pa blebetate?« je vzkliknila stara ženska. »Kaj govorite o njej, ki je slava našega mesta in dežele! Mefodijevna je svetla luč v temi.«

»Če se pa tako sveti,« je odvrnil trmasti godec, »se mora pa lesketati v samem zlatu!«

»Prav nič ne,« je vzkliknil nekdo iz množice. »Tako preprosto se oblači, da bi jo imel za drugo, če ne bi imela kot demant črnih oči.«

»Oblečena je kot preprosta meščanka,« je dodal mlad kozak. »Povsod jo srečaš, kjer je treba storiti kaj dobrega.«

»Oprostite!« se je opravičeval starec. »Vidim, da nisem prav govoril o vaši svetnici. Ali mi morete povedati, mladi mož, kdo so ti sijajno oblečeni gospodje, ki jih na vsak korak srečuješ po vsem mestu? Ali so tudi ti svetniki?«

»Svetniki? No, slučajno ne! To so plemeniti ruski principi. Ali ne uganete tega že po njihovi hoji. V gostih so pri našem otamanu. Pred tednom dni jih je bila polna palača, in prijatelji Ukrajine so bili v skrbeh. Hvala Bogu in Mefodijevni, ki je vplivala na sestro in svaka otamana, da jih je že precej odšlo.«

»Odšlo? In zakaj?«

»Hm, hm! Vprašajte Mefodijevno! Morebiti se ji je zdelo, da zdaj ni pravi čas sprejemati toliko imenitnih gospodov, ko so si ruske čete osvobile skoro pol Ukrajine.«

»In zares,« dostavi nekdo, »je ta teden v palači manj veseljačenja. Otaman ne zadržuje več gostov. Zdi se, da kmalu ne bo nobenega več v deželi.«

Maruša je nalahko stisnila roko velikega prijatelja. Njegova roka ji je vsekakor odgovorila, kajti dekletu je zažarel obraz od veselja. Nena doma je vse potihnilo. Zapazili so, da prihaja počasi po cesti duhovni oče Mihajlo in zavija proti cerkvenim vratom. Tisti, ki so sedeli, so vstali; tisti pa, ki so že stali, so stopili na prste. Mihajlo je bil vzoren in dober duhovni pastir. Župljani so ga spoštovali. Hoteli so dobiti blagoslov od njega. Iz vsega njegovega obnašanja se je videlo, da ne blagoslavlja samo z roko, temveč da blagoslavlja srce.

Na vrsto je prišel stari pevec in se mu približal, vodeč pred seboj Marušo: »Blagoslovite me, oče! Blagoslovite otroka! Prišla sva od daleč, da pomoliva k Bogu v vaši cerkvi.«

Mihajlo je ljubeznivo pogledal starca in otroka. »Če prihajaš od daleč, brat, če si prebredel vso deželo, si moral videti veliko žalosti in uiti mnogim hudim nevarnostim. Na cestah nisi varen.«

»Kdor nima nič,« je odgovoril pevec, »se mu ni treba bati, da mu ukradejo srajco. Kdor more izgubiti le življenje, za tega se tatje ne zmejnijo. Kdor se pa smrti ne boji, lahko hodi povsod.«

Dobri pastir se je stresel.

»Ali naše žito stoji?« je vprašal godca. Oče Mihajlo je izgovarjal vprašanje počasi in naglašal vsako besedo preprostega stavka.

»Ponekod je že poleglo in lastniki ga ne bodo povsod želi,« je odgovoril starec. »Na rodovitnejši in bolj obdelani zemlji tudi še ni povsod dozorelo, a mislim, da bi bilo pametno, ko ne bi odlašali z žetvijo. Kdo ve, če ne bo jutri omlatila toča? Kar ga je pa dozorelo, je obrodilo stoteren sad, moj oče.«

»Bog te usliši!« je pomirjen odgovoril častitljivi duhovnik. »Hvala za vesele novice, ki jih prinašaš!«

»Otaman, otaman!« so tedaj šepetali vsekrižem.

Oče Mihajlo je odšel v cerkev.

»Danes otaman ni dobre volje,« se je zarekel v množici rokodelec.

»Zlovoljen je!« je dodal meščan.

Prišli sta dve novi osebi. »Otamanova svakinja!« se je slišalo od vseh strani.

»Glej, Mefodijevna!« je rekel staremu godcu sosed in ga potresel za rokav.

Nič bi mu ne bilo treba praviti, saj jo je sam uganil. Šla je prav blizu Maruše in obstala na prvi stopnici. Deklica jo je zadržala za rokav vezene srajce.

»Gospa, tale robček ste izgubili,« ji je rekla in ponudila rdeč robček. Gospa je obstala, pogledala rdeči robček, potem malo, ki ga ji je nudila, in odvrnila: »Bog plačaj, dobro dekle! Hudo bi mi bilo, če bi ga izgubila.«

Velike oči ljubeznive žene so se globoko zazrle v deklico, a od nje z zanimanjem na starca.

»Ti nisi iz mestne okolice,« je dejala deklici. »Nikoli te še nisem videla. Ali prihajaš od daleč, srček moj?«

»Da, zelo od daleč,« je odgovorila Maruša.

»Mlada glavica si ne more zapomniti vseh vasi in mest, ki sva jili obiskala,« je odgovoril stari pevec. »Mnogo sva videla, mnogo ljudi, gospa, dobrih in hudobnih, in od bojev opustošena polja. Žito, poslednje upanje Ukrajine še stoji. Hvala Bogu, hodila sva po pravi poti.«

»Prijatelj!« je rekla ljubezniva gospa. »Pridita se predstaviti velikemu otamanu. Meni bosta pripovedovala o vajinem potovanju, njemu boste pa zapeli pesmi. Ustregli boste obema.«

Nežno je udarila z roko Maruško po licu in izginila med množico, ki je napolnjevala cerkev. Že se je čul glas očeta Mihajla. Daritev se je pričela.

XVII.

Bodalo ni igrača!

Opravilo je bilo končano. Veliki otaman se je vrnil v palačo. Vročina je bila neznosna in sonce je jemalo vid. Na obzorju pa so se jeli kupičiti črni oblaki.

»Nocoj bomo imeli še silen vihar,« je rekel veliki otaman.

Te besede je spregovoril tako boječe, da mu ruski gospod, njegov zadnji gost, ni mogel zatajiti presenečenja.

Veliki otaman se je prijel za čelo, kot bi čutil neizrečno bolečino. Zakaj ga je Bog dal narodu za voditelja v teh hudih okoliščinah? Kako naj se izmuzne krempljem ruskega orla?

Nenadoma so se mračnemu otamanu zaiskrile oči kot kujavemu otroku, ko zagleda pri nogah novo igračo. Opazil je, da gre po stezi, ki se končuje na vrtni terasi, berač, ki ga spremlja deklica. Berač je imel gosli.

»Ti ljudje znajo pesmi,« je rekel, obrnivši se k nadzorniku, ruskemu gostu, »ki jih imam rajši kot vse koncerte.«

Pomignil je, naj stari pevec in spremljevalka kar bliže prideta.

»Me hoče veliko otaman poslušati?« je vprašal starec. Veliki otaman je pokazal godeu celo prostor, kamor naj séde.

Godec se je pripravil in začel peti.

Otaman, ki je v prostih urah sam sviral, se je predramil. Pesem je bila lepa. Pel je himno, ki dviga človeka in dušo njegovo k Stvarniku. Na koncu terase prav pri pevcu, sta se prikazali otamanova žena in njegova svakinja, ki ju je privabila veličastna pesem.

Mefodijevna je spoznala deklico, ki ji je bila pobrala robček in ji naročila, naj pride na dvor. Namignila je Maruši, naj pride k njej. Odmaknili sta se v stran. Deklica je potegnila iz rokava bodalce in ga stisnila svakinji v žep. Ali je svakinja videla? Na obrazu se ji ni opazilo. Godba jo je vsa prevzela. Maruša je zopet sedla k velikemu prijatelju, ne da bi bil kdo opazil, da ga je za hip zapustila.

Pevec je pel in pel: »V nebesa bodo prišli pravični, samo pravični.«

»Samo pravični,« je mrmral veliki otaman.

Ruski gospod vpraša pevca:

»Ali znaš pesem o roparju?«

»Žal je ne znam, visokost,« je odvrnil očka.

»Škoda! Zabavala bi gospe. Ženske se zanimljejo za imenitne malopridneže.«

Mefodijevna je od daleč ošvrknila s pogledom hinavskega poslanca.

»Tvoje gosli so res imenitne!« je vzkliknil ruski plemič, da bi napeljal pogovor drugam. Pokaži mi jih, stari dobričina.«

»Naté jih visokost! Dobro si jih oglejte, preizkusite jih in boste videli, da so pravi zaklad.«

Med velikim smehom je ruski plemič spravil iz preprostega glasbila nekaj neubranih glasov in ponavljal: »Pri moji veri, krasne gosli!«

Hkrati je pa skrivaj opazoval lastnika dragocenega glasbila.

Končno pravi: »Za to umetnino bi ti lahko dobil toliko, da bi mogel dolgo živeti od izkupička.«

»Vem.« je odgovoril starček. »A pravi pevec se ne loči več od svojih gosli, če jih je vzljubil.«

»Torej to je tvoj zaklad in tvoja sreča?« je vprašal na glas gospod iz Rusije.

»Gosli in še tole gospod.«

Iz nedrij je potegnil bodalce, podobno onemu, ki ga je bila Maruša trenutek poprej stisnila otamanovi svakinji v žep. In če je bilo tisto, se tam ni dolgo mudilo.

»Pri moji veri!« je vzkliknil gospod, ki je strastno ljubil lepo orožje.

»To je res dragocenost! Daj! Čudovito bodalo hočem videti od blizu.«

»To bodalce je moj prijatelj, moj angel varih. Kadar sva midva skupaj, se ne bojiva nikogar. Še več! Sveto mi je, ker ga imam po očetu.«

»Dajte no, da se ga dotaknem.« je zaprosil gospod.

Končno se je pevec vdal in mu bodalce zaupal.

Zamolcklo grmenje se je približevalo. Nevihta je prihajala z veliko naglico. V trenutku ja zagrnila nebo nočna tema.

»Vrnite možu bodalo in pojdimo v hišo!« je rekel otaman.

»Kakšna ostrina!« je dejal Rus, ga obëndoval in obračal v roki, da se je zaiskrilo, ko se je pobilnilo.

»Ali mi ga prodaš? Imeti ga hočem!« je velel starcu z zapovedujočim glasom. »Povej ceno in prodaj mi ga!«

Ko je še govoril, je blisk razklal nebo in silno je tresčilo. Vsi so prebledeli in se tresli od strahu. Rus se je zgrudil.

»Poglej!« je rekel Čečvik Mefodijevni: »Poglej! Božja pravičnost je v hipu podrila na tla njega, ki je še pravkar na celo Ukrajino gledal tako visoko.«

Žena je sledila z očmi Čečvikovi iztegnjeni roki. Pretreslo jo je, kar je zagledala. Rekla je z ganjenim glasom: »Bog je rešil Ukrajino njenega najhujšega sovražnika. Naj se zgodi njegova volja na zemlji kakor v nebesih!«

Imenitni ruski gospod je ležal na tleh zadet od strele. Čečvik se je pripognil in potegnil bodalo iz plemičevih krčevito skrčenih rok. Rezilo je brez dvoma sredi bliskanja kazalo strelj pot.

Čečvik ga je dvignil in nesel v otamanovo stanovanje. Mefodijevna in Maruša sta mu sledili.

Bog je govoril, zato mi molčimo!

XVIII.

Leto veselja.

Dalj kot eno leto so Ukrajinci mislili, da bo zdaj Ukrajina svobodna na večne čase. Kakor en mož se je dvignila vsa dežela. Sovraga je prese-netil tako nenaden, tako splošen in navdušen upor, da je izginil. Vsakdo je dobil nazaj polje in kočo, kmetijo in hišo. Zopet so mogli žeti, kjer so sejali. Čigirinski otaman je padel, ko je branil in rešil mesto. Čudeže je delal s svojo močjo in umrl je kot junak. Doslej nepoznani lev Čečvik se je v bitki, kjer je otaman mrtev obležal, bojeval tesno pri njem. Neustrašni lev je namesto njega prevzel vodstvo upornega gibanja v vsej okolici.

Otaman iz Gadijača, ki je bil vrhovni poveljnik, je dobil svojo prejšnjo moč. Na njegovi strani so često videli lepo junakinjo. Ni poveljevala, a vedno se je prikazala v najhujšem ogaju. Njena prisotnost je vse navdala z novim pogumom. Za njo pa je bila povsod mala junaška deklica, ki je na

ognjevitom vrancu hrabro vihtela prapor. Vsenaokrog so žvižgale krogle, a še zmenila se ni. Vojaki so ljubili malo bojovnico Marušo, ki je bila lepa kot angel. Z Mefodijevno sta bili vedno skupaj: kjer si videl prvo, tam je bila tudi druga. Sicer so pa v boju pomagale vse žene. Bila je prava sveta vojska. Celo Rusi so morali občudovati to junaštvo.

Zima je bila to leto posebno ostra. Okrog zakurjene peči pa je vladala topla pomlad. Hiše so bile pod varstvom debelega snega. Sovražnik je šel prezimovat v mesta. Poveljniki so zakopani v načrte in priprave. Kje je Čečvik? Vprašajte prej, kje ga ni. Največkrat se prikaže v skritem, nedostopnem kraju, ki si ga je izbral in ga oskrbuje sam in dva njegova najvišja častnika.

XIX.

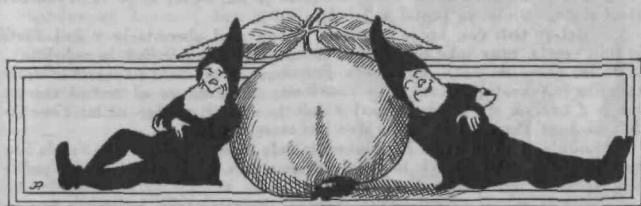
In potem...

Junaški Čečvik je vse pripravil. Mogel je misliti, da drugo leto doseže nove uspehe. Vsi so to bolj pričakovali kot on sam. Govorili so celo, da so se sovražniki često posvetovali, da bi temu junaku ponudili mir, dogovor, ki bi bil časten in sprejemljiv za Ukrajino in za njega samega.

Toda zakon močnejšega je obveljal! Mogočni sovražnik je izrabil čas. Povrnil se je v velikem številu.

Čuli so se ngovori na naši strani: »Čemu ta boj do skrajnosti?« Toda, ali more človek zapustiti svojo mater ob uri preskušnje? Ali more pustiti svojo sestro v plen sovražnikom? Ali more bežati in pustiti zaročenko, ženo, otroke, kočo in polje? Ali more človek izročiti domovino z vsem, kar mu je dragega, napadalcem, dokler mu ostaja le še kaplja krvi v žilah? Ne in ne!

(Dalje.)

Tvoj mladec sem, Kristus!

*Tvoj mladec sem, Kristus,
ti moj si Gospod,
razsvetli pomlad mi,
pokaži mi pot
do večne resnice,
in v svoje dobrote
me morje pogrezní,*

*da moja mladost bo
krasila krepost,
nevarno živoljenje
vodila modrost,
ki ti si jo dal
in z lučjo resnice
v srcé mi prižgal.*

Gregor Mali.

Zgodaj začne žgati, kar kopri va če postati.

Iz življenja T. S. povzel V. Jagodič.

Bilo je klavrnega jesenskega večera, menda ravno na petek, ko je Tone Skok prijel na svet. Trdovratno je mižal in na vse grlo se je drl, da so ga čuli na drugi konec vasi. Ko pa so ga okopali in pošteno umili, se je za silo potolažil.

Prav takrat se je vrnil z dela njegov oče, ki je bil zaposlen v tvornici. Že od daleč je čul vpitje in takoj naganil, da joka njegov sin. Lice se mu je raztegnilo od samega veselja in ko je stal ob zibki, je ves zadovoljen rekel: »No, junak nebogljeni, pa smo te vendar dočakali.« Prekipevajoč veselja je kar obmolknil in se zagledal v svojega sinčka, majhnega črvička. »Šel bo v šolo, velik bo postal in nekoč, ko bova že stara z materjo, naju bo vzel k sebi in nadležna leta bova preživela v miru.« Tako je mislil natihoma in bil vesel.

Krstili so ga za Toneta. Pri krstini so ga pili in se ga tudi napili; toda Tonetovemu zdravju to ni prav nič koristilo. Nasprotno, ker so premalo pazili nanj, se jim je že med potjo od gostilne do doma prehladil in kmalu bi bil umrl, da ga ni varoval njegov patron.

Tone je rasel. Ko je že sam stal na nogah in jo je lahko ubral na cesto, če so bila vrata odprta, ker tako velik še ni bil, da bi dosegel kljuko, se je igral s svojimi tovariši. Iz prahu, kamnov in vode je zidal hiše in jokal, če so mu jih podrli. Oblačila ga je mati, ker sam še ni poznal gumbov in hlačnic. Kazalec na roki je imel ves oguljen, ker ga je neprestano držal v ustih. Mamini opomini in svarila niso nič zalegla. Kazalec je bil njegov, pa konec besedi. Stara navada. Pa Tone je bil tudi trmast.

Očeta je utrujalo težko delo; vendarle je bil, kadar se je vrnil domov, vesel malega sinka in postal koj boljše volje.

Prišel je tisti čas, ko je bil Tone prišet med abecedarje v šoli. Mati je bila vesela, prav tako oče. Kupili so mu tablico, kamenček in nahrbtnik, ki je bil skorajda večji od Toneta. Poredneži so mu zato nagajali in vpili za njim: »Nahrbtnik, kam pa s Tonetom!« Pa Tone se ni zmenil mnogo zanje. Z bratom sta hodila skupaj v šolo in se tudi pridno učila; Tone še bolj ko brat Peter, ki je bil za dve leti starejši od njega.

Minilo je leto in Tone je prinesel iz šole odlično spričevalo. Vesela sta ga bila oče in mati. Deček je vrgel knjige v kot, kajti pričele so se počitnice. Igral se je z otroki, jedel in spal.

Očeta in mater pa so mučile skrbi. Prihranila sta si toliko, da sta se odločila sezidati svojo hišo in jo postaviti na breg, zunaj vasi.

»Bodo otroci vsaj nekoč imeli lastno streho,« si je mislil in trdno sklenil, da se zidanja čimprej loti.

Minile so počitnice. Tone in Peter sta iznova poiskala knjige in se napolila v šolo. Dnevi in tedni so hiteli. Spet je minilo leto. Na bregu za vasjo je stala nova hiša.

Ko je pa prišel Tone v tretji razred, se je mahoma spremenil. Mati ga je mnogokrat povpraševala, kaj mu je; toda Tone je običajno odgovarjal: »Saj ni nič.« Mati je često mislila, da je bolan in mu postregla z marsičem, in sicer tako, da oče tega ni vedel.

V resnici je bilo pa tako: Tone se je v šoli ločil od pridnih in se pridružil lenim sošolcem, ki so ga bili seveda veseli, češ, pa naj nam kdo kaj reče, saj smo sami vrli fantje, ko imamo v svoji sredi celo odličnjake!

Toneta so vabili s seboj na razne indijanske in robinzonske pohode. In res se je izmuznil novi pajdaš od doma, kadar je le mogel, največkrat pa takrat, ko ni bilo očeta doma in ko je mati delala na polju. Jeseni so kradli jabolka, pozimi so trgali čevlje na vaškem ribniku in nagajali otrokom pri sankanju, spomladi pa so se spravljali nad češnje in lovili ptiče. Vse so delali spretno, tako da ni vedel za to nihče, ne oče, ne mati in ne učiteljica.

Nekoč je sedel v šoli Tone silno zamišljen. Učiteljica ga nenadoma pokliče. Tone ni čul in je kar obsedel. Šele, ko ga je sunil tovariš od zadaj v hrbet, se je zganil, da ga je kar kvišku pognalo.

»Vidiš, zamišljen si, pa ne veš, kje smo ostali,« ga je lepo posvarila gospodična. Toneta je bilo sram. Zardel je. Nič ni vedel.

»Ali imaš kakega brata?« ga iznova vpraša.

Tone je zmeden in ne odgovori.

»Kajne, da ga imaš? V četrti razred hodi. Peter mu je ime, ali ne?«

Tone še vedno molči.

»Kajne, da je Peter?« mu polaga potrpežljiva gospodična besedo na jezik.

»Ne vem,« okleva Tone.

»No, boš pa vendarle vedel, kako se tvoj brat piše?«

»Ne vem,« ponovi Tone.

»Zakaj ne veš,« mu pogovarja učiteljica, da bi zganila njegovo trmo.

»Ker mi ni še nikoli povedal; vprašal ga pa tudi nisem,« je zinil Tone, ne da bi kaj pomislil.

Ves razred je buknil v smeh. Tone se je skesano sesedel v klop.

Gospodična učiteljica je bila potrpežljiva; stopila je k njemu in mu rekla kar najprijazneje: »Tone, ni prav, da si tako zamišljen. Lansko leto si bil pazljivejši in pridnejši. Če boš tak, letos ne bo odlike.«

Tone je molčal in pogledal skozi okno.

Spričevalo koncem leta ni bilo odlično.

Oče ga je pogledal z mračnim čelom, rekel pa ni nič. Tone pa je vedel, da ni storil veselja svojemu očetu. Pokesal se je malo, pa je na vse to brž pozabil.

Vse počitnice je malodane preživel s svojimi tovariši. Lovili so ribe v potoku, vlekli vaškega čuvaja za nos in nastavljali ptičem. Šli so tudi v gozd. Sosedov Miha je vedel za stara votla drevesa, ki so v njih gnezdele sove.

»Pst,« pravi Miha nekoč, ko so se bližali votlemu drevesu, obenem položi prst na usta in reče: »Tamle zgoraj, poglejte, v tistile luknji je prav gotovo čuk. Tone, zlezi na drevo in privleci ga na dan. Samo previden bodi, da ga ne splašiš.« Tone se je obotavljal.

»Bojiš se,« so mu kriknili vsi posmehljivo.

»Pa se ne,« je odvrnil moško Tone, šel k drevesu in pričel previdno plezati nanj. Že je bil pri luknji, ko se ga poloti vznemirjenost.

»Rokav zavihaj, da boš globlje segel.« mu zavpije Miha.

Tone uboga, zavihala rokav in seže v luknjo.

»Au!« zakriči nenadoma, hitro potegne roko iz luknje in zaluča nekaj po zraku. V tistem hipu se je opazila vijugasta črta in je nekaj padlo v travo. Tako se je ustrašil Tone, da sam ni vedel, kdaj je prilezel z drevesa. Ves se je tresel od strahu. Miha se mu je pa smejal.

Od takrat ga ni nihče več pripravil, da bi še kdaj zavihal rokav in stikal za čuki; kljub temu je bil zaupen prijatelj Mihov.

Miha je bil sosedov sin. Oče se mu je izselil v Ameriko, ko je bil še čisto majhen, mati se pa ni mogla dovolj brigati zanj, ker je morala delati po hišah. Tako se je fant čisto izpridil, ker ni imel nikogar, ki bi ga po potrebi temeljito našeškal, ali pa, ki bi mu dal dober nauk in svet. Učiteljev ni poslušal, župnika pa samo nekaj časa; toda pozneje, ko ga je nekoč pošteno stresel za lase, ker je kradel njegove hruške, si nista bila več dobra; toliko, da je zjutraj še k maši prišel. Bil je mnogo starejši od Toneta in ni več hodil v šolo. Da bi se učil kake obrti, mu pa tudi ni dišalo. Vedno je čakal, kdaj mu bo oče poslal denar, da pojde za njim v Ameriko.

»Tone, veš kaj, privoščiva si danes pečenko,« reče nekoč Miha Tonetu.

»Kje jo bova pa dobila?« vpraša Tone nezaupno.

»Nič ne skrbi, bom že jaz naredil, da bo kaj za pod zobe. Danes popoldne pridi v mežnarjevo hosto na ono stran hriba in me tam počakaj. Pekla in jedla bova, da bo kar veselje.«

»Sama?« je razmišljal Tone.

»Pa še Janeza in Jožeta pripelji s seboj, da nas bo več,« je prigovarjal Miha.

»In če nas mežnar dobi?«

»Ne skrbi za to. Njega gotovo ne bo v hosto. Cerkev popravljajo, pa mora biti poleg. Tudi meni so rekli, pa se mi ne ljubi.

Popoldne se je Tone izgovoril doma, da gre po gobe.

Ko je prišel na določeno mesto, sta ga že čakala Janez in Jože. Samo Mihe ni bilo od nikoder. Že so mislili, da jih je potegnil za nos, ko jo primaha z vrečo na hrbtu.

»Kje pa imaš pečenko?« ga vpraša Tone.

»Tule v vreči jo imam.« Obrnil je vrečo, stresel iz nje dve kuri z zavitima vratovoma in rekel: »Evo pečenke!«

Brž so ju oskubili, zakurili ogenj, in kmalu je zadišalo po pečenki. ko so pričeli z obiranjem, je Tone skromno pripomnil:

»Kaj za poplakniti nam manjka.«

»Uganil si,« je povzel Miha. »Bomo pa za to poskrbeli prihodnjič.«

(Konec prihodnjič.)

Mati in bolni sin.

»Ne vem, če še kdaj
bodo mi rože cvele,
ne vem, če še kdaj
bodo ptičke mi pele.
Nikoli več šel
ne bom v polje zeleno.
Oh, mamica, zame
je vse izgubljeno...«

Vsa dobra nad njim
se je mati sklonila,
in nove tolažbe
v srce mu nalila:
»Joj, sinko, te misli
so grenke, so črne.
Glej, blizu je majnik —
on zdravje ti vrne!«

Mirko Kunčič.

Šolski sodni dvor.

Najbolj brhek . . .

Med vsemi ptički, ki imajo pri nas domovanje, ima najpestrejši plašček vodomec. Zato ga nekateri imenujejo leteči dragulj, drugi pa sčudalepi požerunc. Ta do 17 cm dolgi ptiček živi namreč ob vodah, potokih in ribnikih, ker ga je Bog tako ustvaril, da mora za zajtrk, kosilo, večerjo in kar je še vmes, imeti ribice. Ni napačna ta hrana, samo težko je zanjo. S svojim pestrobavrnim perjem spominja vodomec na papige in druge tropske ptiče. Ostal je pač pri nas kot spomin na one davne čase, ko je v Evropi še bilo milejše podnebje s tropskim živalstvom in rastlinstvom.

Glava, hrbtišče in perutnice mu bleste v čudovitih odtenkih zelenomodrih barv; grlo je belo, spodnja stran rjastordeča. Prav taka lisa sega tudi od kljuna preko temnih oči proti tilniku. Živordeče nožice nosijo lepo telesce. Družabnosti pa ta glava ne pozna. Najrajši je sam; menda zato, ker mu gre trda za prehrano, pa hoče imeti svoje lovišče. Naravno je pa tudi, da mora v njegovi bližini vladati tihota, če naj ima uspeh pri lovu. Na skali ali na količku čepi in pozorno preži na urne ribice v vodi. Nestrpno odžene vsakega tekmeča, da, celo lastno družico, ko se je že izpeljal zarod, ki je zagledal luč v ilovnatih prostorninah pod rušami ob bregu potoka. Da ima bistro oko, je umevno. Ko zapazi ribico, smukne bliskovito v vodo, jo zgrabi s kljunom in odnese na svoje opazovališče. Tu se otrese vode, udari z ribico parkrat ob količek ali skalico, nato jo pa slastno pogoltne, in sicer obrnjeno z glavo navzpred. Njegov trebušček ni kmalu zadovoljen, zato so ga obsodili za požrešneža. Pa ta nelepa lastnost utegne biti zanj včasih tudi usodna. Ni še tako dolgo, ko je naletela neka šolska učenka na mrtvega vodomeca: iz kljuna mu je še molela zadnja polovica prst dolge ribice. Najbrž je ni mogel pogoltniti, pa se je nad njo zadavil. Kadar pozimi vode zmrznejo, se v skrajni sili pomakne vodomec bolj proti jugu, da se more prehraniti; drugače se nas pa vztrajno drži. Zgodilo se je pa tudi že, da je smuknil za ribico skozi luknjo v ledu, pa je zgrešil pot nazaj in utonil.

Z ribiči vodomec pač ne more živeti v prijateljstvu, ker je njih tekmeč; zato ga zatirajo, saj napravlja zlasti v vališčih in ribogojnih potokih znatno škodo. Mi bi pa lepe ptičice ne pogrešali radi po naših lokah.

V krasoti perja se morejo meriti ž njim pri nas le še črnorumeni kobilar, zlatovranka in vodeb ali smrdokavra.

aa

Sonce, zvezde, luna.

Blažek, bistroumen, nadarjen in vedoželjen deček, ki je že nastopil 14. leto starosti, je občudoval nekega večera, sedeč z očetom na vrtni klopici, jasno zvezdnato nebo. Neštete lučke so se iskriale na nebesnem svodu v taki krasoti, kakor malokdaj.

»Kako daleč je neki do lune, očka?«

»Je pa že precejšnja razdalja med nami in med njo« — razlaga oče. »Učenjaki so naračunali in namerili nič manj ko 384.400 km. Pot do sonca bi pa znesla 149.480.000 km. Te dolžine si še predstavljati ne moremo. Takole bi si napravili nekašno sodbo o tej dalji: Kajne, brzo zračno letalo prebrni na uro 200 km. Če bi kar neprestano drvelo naprej, bi potrebovalo 85 let, da bi doseglo sončno oblo.

Luč prešine to velikansko prostornino v dobrih osmih minutah (8½).

Daljave do zvezd ne moremo lahko izraziti v številkah. To bi bile predolge verige. Zato se pa učenjaki poslužujejo tako imenovanih »svetlobnih let«.

Svetloba prebrzi v sekundi 300.000 km. Daljavo, ki jo napravi luč v enem letu, imenujejo »svetlobno leto«. Nekoč sem čital, da so nekatere zvezde do 9000 svetlobnih let od nas oddaljene.

Za nekega človeka je težko razumljiva tudi resnica, da se zvezde premikajo, sučejo, vrte — in pa s kakšno brzino! Zvezdoslovci poznajo zvezde, nebesne velikane, svetove, ki napravijo vsako sekundo 600 km poti.«

»Oče, kaj menite, koliko je vseh zvezd v brezmejnem vsemirju?« vprašuje sinko.

»To ve samo vsemogočni Stvarnik, naš Bog. Učenjakom se je sicer posrečilo, da so globoko prodrli v skrivnosti božje narave in da so v znatnosti silno napredovali. Kljub temu pa moramo priznati, kako majhen je človek v primeri z vsemogočnostjo božjo, ki je ustvarila nešteto teh ogromnih svetov! Kako slaboten je človeški razum v primeri z božjo modrostjo, ki je neštevilnim nebesnim orjakom odkazala pot in natančno določila krogotok, ki ga ne smejo ne za pičico zapustiti.

Kako neveden je človek, če se v vse to zamisli. Vendar pa nas nad vse neobčutljivo stvarstvo dviga in odlikuje dar, ki ga nimajo ne živali, ne rastline, ne blesteče zvezde: razum in svobodna volja. Človeka je Bog postavil za kralja vsem stvarjem na zemlji. Človek poln spoštovanja in ljubezni do vsedobrega Stvarnika pripogiblje koleno do tal, ter hvali in slavi modrost božjo.«

Blažek je bil ves zavzet ob teh besedah ter je zamišljen sledil očetu v sobo.

Večerni zvon.

*Bim bom, bim bom, iz daljave
zvon večerni poje ave: bim bom.
Zdrava, Marija, čuješ moj zvon?
V srcu mi poje: kje je moj dom?*

*Bim bom, bim bom, iz višave
zvon večerni poje ave: bim, bom!
Bim bom, v nebesih, tam je moj
dom, bim bom —* A. M.

MLADI STRAŽARJI

Naša trgovska mornarica.

Veljava narodov in držav v svetu se najbolj precenjuje po njihovi vojni in trgovski mornarici. Mislimo si eno ali drugo prekomorsko pristanišče, bodisi ob obalah Sredozemskega morja, ali pa enega od treh oceanov, odnosno njih delov. Po čem, mislite, bo stanovalec teh pristanišč spoznal Jugoslavijo? V šoli je morda komaj slišal, da obstoji tudi taka država, ki se imenuje Jugoslavija. Kje pa leži ta država, s čim se bavi njeno prebivalstvo, kak jezik govori, kakšna je omika tega prebivalstva, to mu je španska vas. Pa zapazi v pristanišču trgovsko ladjo. Z jambora vihra modro-belo-rdeča (naša trgovska) zastava, tudi dimniki imajo pasove v teh barvah. Prvi hip bo morda mislil, da je to nizozemska ladja. Toda poleg naše jugoslovanske ladje stoji morda druga, ki ima iste barve, samo obrnjene: rdeče-belo-modro. Zanimalo ga bo, ali sta to dve ladji iz iste države? Vprašal bo in zvedel, da je modro-belo-rdeča jugoslovanska, rdeče-belo-modra pa nizozemska. Še tretja ladja ima iste barve in celo v isti razporeditvi, modro-belo-rdeča. Toda te barve niso razporejene navpično na drog, ampak vzporedno ž njim. Znano bo opazovalcu, da je to zastava mogočnega francoskega naroda.

Danes vihra naša državna zastava s kakih 182 parnikov, med temi je 71 takih, ki lahko plovejo v oddaljena prekomorska in tudi prekoceanska pristanišča. Čim živahneje se razvija naša trgovska mornarica, čim več pristanišč obiščejo te naše ladje, čim več zvez navežejo lastniki naših paroplovnih družb, tem bolj spoznava tujina našo državo, tem važnejše mesto zavzemamo med narodi.

Ni še dolgo, kar vihra naša zastava na morjih. Pred prevratom so Slovenci, Hrvati in Srbi tudi kot lastniki ladij in celo paroplovnih družb pluli pod avstrijsko trgovsko zastavo. Leta 1922 je bil sklenjen sporazum med Jugoslavijo (tedaj državo SHS) in Italijo. Po tem sporazumu se je nekdanja avstrijska trgovska mornarica tako razdelila, da je dobila naša država smo 100.000 ton. Leta 1929 je bilo v angleškem Lloydovem seznamu ladij že 281.000 ton jugoslovanskih. Toda v tem seznamu so vpisane samo ladje (parniki in jadrnice), ki imajo nad 100 ton bruto-prostornine. Mi pa imamo še 10.560 jadrnic s skupaj 24.400 tonami, 171 ladij s pomožnimi motorji in 3500 tonami in 405 ladij in čolnov na motor s 2500 tonami prostornine. Ravno ta drobiž na vodi prav posebno oživlja našo obal in naša velika in mala pristanišča. Te ladjice na jadra so kakor ptiči-galebi, ki razpenjajo svoja jadra-krila in jih zopet pritisnejo k jamboru-telesu. Motorni čolni so pa kakor delfini, ki živahno švigajo sem ter tja. Po istem Lloydovem poročilu za leto 1927, ko še ni bilo nobene svetovne gospodarske krize, ki je težko zadela tudi vso pomorsko plovbo, je naša država na leto gradila 0.12 tisoč ton ladij. Prav malo je to. V splošnem pregledu gradnje ladij je Jugoslavija na zadnjem mestu, celo za malo Estonsko, ki

je istega leta gradila petkrat toliko ladij kakor Jugoslavija. Seveda ima Estonska tudi krasne ladjedelnice v Tallinnu (prej pod caristično Rusijo se je to pristanišče imenovalo Reval) ob Finskem zalivu. Pač pa je Jugoslavija mnogo trgovskih ladij kupovala na Angleškem in drugod v inozemstvu, kajti glavne ladjedelnice predvojne Avstrije so pripadle Italiji (Reka, Trst, Tržič, Pulj). V 10 letih po sklenitvi one pogodbe z Italijo je Jugoslavija svoje trgovsko brodovje več kot potrojila. L. 1931 so imele jugoslovanske ladje 333.600 ton. Vse do leta 1930 je promet potnikov z našimi ladjami naraščal. L. 1930 so prepeljale naše ladje 1.582.000 potnikov. l. 1931 pa le še 1.419.000.

Pri tem pregledu naše trgovske mornarice smo vedno rabili izraz tona ali bruto-register-tona. Register tona ali okrajšano RT je prostorninska mera pri ladjah. 1 RT je 100 angleških kubičnih čevljev ali 2,85 m³. Če beremo, da ima ta ali ona ladja 2000 RT, razumemo pod tem bruto-register-tone, t. j. ono notranjo prostornino ladje in gradb na krovu ladje, ki so predvsem namenjene za nakladanje tovorov, ali tovorov in popotnikov. Od te prostornine se odšteje dvojno dno, če ni tudi tu naložen tovor ali zaloga in kurivo. Pri neto-register-tonah ladje se od bruto-register-tonske prostornine odštejejo oni prostori, ki služijo za moštvo, ali se rabijo za krmarjenje in pogon ladje: pri parnikih kotlarna, prostor za stroje in za premog, v kolikor niso ti prostori rabljivi tudi za nakladanje drugih tovorov. Bruto-register-tone preračunavajo na neto-register-tone po nekih ustaljenih pravilih. Po bruto-register-tonah, ki jih za vse velike ladje dobimo zapisane v že omenjenem Lloydovem seznamu, se računajo pristojbine v pristaniščih, v dokih, kjer se ladje popravljajo, po prekopi (n. pr. Sueški prekop), kadar ladja skozi plove. Tudi vodniki v velika pristanišča po teh tonah zaračunavajo svoje nagrade.

Koliko vozi ladja tovara, se prav lahko spozna po tem, kako globoko se natovorjena pogreza v morje. Toliko tisoč kilogramov (= ton), kolikor tehta voda, ki jo več izpodrine natovorjena kot nenatovorjena ladja, tehta tudi tovor. To pa se vedno lahko določi, ker ima ladja načrtano zunaj črto, do katere se pogrezne, če je nenatovorjena, in črto, do katere se sme pogrezniti, če je polno natovorjena. Prostornina ladje med temi črtami je znana in s tem tudi teža vode odnosno naloženega tovara.

Pri naši trgovski mornarici je pač največje važnosti to, kolikokrat njene ladje polno natovorjene izvozijo naše blago v tuja pristanišča in od tam zopet pripeljejo domov tuje blago, ki ga mi nimamo. Seveda bi bilo želeli, da tudi med potjo še kot posrednice prevažajo tuje blago iz tujih pristanišč v tuja pristanišča.

Sedaj o veliki noči bomo tudi pri nas za pirhe porabili mnogo debelih in sladkih Jaffa-pomaranč. Že ime samo pove, da pridejo te pomaranče iz Palestine. Zložene so v lepih gajbicah ali zabojih iz smrekovih deščic. Tudi letos bodo ogromne množine teh pomaranč izvožene v zabojih in gajbicah, ki so bile izdelane iz našega lesa gori v Savinjski dolini na žagah, ki pripadajo gozdnemu veleposestvu ljubljanskega škofa. Uprava tega veleposestva je navezala stike z izvozniki Jaffa-pomaranč. Ponudila jim je zaboje in gajbice, za plačilo pa vzela pomaranče. Jugoslovanska ladja je peljala v Jaffo zaboje in les, nazaj pa pomaranče. Na podoben način bi se dalo z našimi ladjami prevažati tudi drugo naše blago in se tudi že prevažata.

Povsod, kjerkoli se z naše ladje vije naša zastava, povsod tam je kos našega domovja.

Dr. K. C.

Pomlad male Nine.

(Konec).

»Kdaj bo pomlad?« je potem vpraševala Nina vsako jutro.

»Kmalu, kmalu,« jo je tolažila mati, »čez dva meseca, čez šestdeset dni.«

Nina je štela in računala na drobne prstke: Še devet in petdeset dni, še osem in petdeset dni...

Pomlad je prišla, še preden je Nina doštela šestdeset dni. Ščinkavček je priletel zjutraj na okno in jo vesel oznanil. Sonce je pregnalo oblake, predro meglice in pokukalo k Nini v sobico in toplo pobožalo njene črne laske. Vrt je ozelenel in črešnja se je odela v rožnato cvetje. Pomlad povesod, tudi v srcu nedolžne Nine, ko je pobožno kot bolnica prejela na domu svete zakramente.

Iz dneva v dan je bilo sonce toplejše in zelenje na vrtu bujnejše. Nina pa je bila zopet žalostna in je vpraševala mater: »Pomlad je, kdaj bom ozdravela?« Mati jo je tolažila: »Saj ozdravljaš. Vsak dan si boljša.« In Nina je sama v sebi zaverovala, da je tako. Vsem, še zdravniku je zatrjevala: »Boljše mi je, kmalu bom ozdravela.« Zdravnik pa se je samo sumljivo nasmehnil in molčal.

Neko sončno jutro se je Nina počutila posebno dobro in je zaprosila mater: »Tako lepo je zunaj; na vrt bi rada.«

Mati jo je odnesla na vrt. Zavito v odeje in blazine jo je položila na pisano trato. Nad njo so v cvetoči črešnji žvrgoleli ptički svatovske pesmji, sonce se ji je vroče in radostno smejalo v obraz.

»Kako je lepo! Kako je lepo!« je vzklikala.

Kar nenadoma je pa zastrmela proti soncu, za hip obnemela, potem pa vzkliknila vsa iz sebe: »Morje vidim, samo morje in zlata cesta gre preko njega.«

»Otrok moj, blede se ti,« se je prestrašila mati.

»Ali jih vidiš, ali jih vidiš, mamica,« je s slabotnim glaskom šepetala Nina. »Nimfe, morske deklice gredo po zlati cesti. Kako lepe so! Zlate rože imajo v lasih. In med njimi je... moj mamica, poglej, očka je med njimi in k soncu gredo. Očka, očka, počakaj!...«

Razprostrla je roki in se pognala kvišku. Pa je takoj omahnila nazaj in obmirovala. V široko razprtih očeh ji je žarelo sonce, okrog mrtvih usten ji je ležal radosten nasmeh.

Male Nine ni bilo več. Njena lepa dušica je potovala daleč, daleč, po zlati, brezkončni cesti — k očku...

Oroslava.

ČUDA V NARAVI

Luč v votlem zobu. Kajne, kako se nekam norčavo bere ta-le napoved: Luč v votlem zobu. Toda poslušajmo. Preiskovalec morskih globin William Beebe, ki je dosegel s svojo potapljaško oblo 900 m morske globine, je nekoč opazil kakih 600 metrov globoko velikansko ribjo zver, ki so bili nje zobovi od znotraj razsvetljeni. Neka druga riba, ki ima svoja bivališča kakih 750 m pod morsko gladino, je po vsem ploščnatem trupu s krasnimi rumenimi zvezdami posejana; te zvezde so pa vse

zopet obkrožene z vencem baržunasto-rdečih luči. »Ribe zvezdooke« jih imenuje Beebe. V enaki globini Oceana žive ribe, ki imajo na hrbni plavuti tri svetle luči. Te svetlobe ne nosijo s seboj zato, da bi razsvetljevale večno noč v morskih globelih, ampak zato, da omamljajo sovražne ribe in morske pošasti. Potapljač Beebe jim je dal ime »Ribe s trnkom«.

Kdo ve, kaj bodo naravoslovci še zasledili v teh morskih prepadih in globčinah, saj je neki Filipps v Hanover-ju iznašel pripomoček »Morski lift«, ki se bo v njem baje mogel 5000 m globoko v morje spustiti!

Od kdaj imamo razglednice? Današnji rod kupuje, pošilja, dobiva, zbira in prodaja razglednice, ki so se tako udomačile, da bi brez njih ne bilo lahko izhajati. Vsem mlajšim pa moramo povedati, da so se razglednice kot poročevalsko in pozdravno sredstvo uveljavile še le v zadnjih desetletjih. Na to pametno misel je prišel neki Alfonz Adolf, ki je nedavno umrl v mestu Passau kot 80-letni starček. Po poklicu je bil tiskarnar, ves vnet za napredek v tej stroki. Na lep papir v velikosti dopisnic je dal natisniti razne zanimivosti — mesta, pokrajine, osebnosti. Po teh dopisnicah so ljudje radi segali, in kaj kmalu se je ta navada širila od mesta do mesta, od kraja do kraja, saj je vsaka »karta« bila obenem re-

klama. Razglednice imajo svoj začetek v l. 1879. Stare so torej 56 let. Prve proizvode imajo spravljene kot znamenito posebnost v berlinskem muzeju. Adolf sam takrat niti slutil ni, kolik prevrat je napravila njegova zamisel v poštnem prometu in v dopisovanju sploh. Saj se dobe ljudje, ki imajo na svojih potih in potovanjih glavno veselje v tem, da pišejo in pošiljajo razglednice svojim znancem, nekateri pa tudi samim sebi, da si ohranijo kraje, ki so jih obiskali, v živem spominu.

To pisemsko sredstvo je pa obenem močno pripomoglo, da se je sedanjemu rodu razširilo obzorje. Zemljepis, prirodopis, spoznavanje narodov, njih običajev, njihov mest in njihovih zemlje ima v razglednicah nemalo oporo in pomoč, zato imajo po šolah že cele zbirke zanimivih razglednic, ki jih rabijo kot ponazorilo pri pouku.

Najprej obod, — v obod pa to in ono.

NEKAJ TEGA IN ONEGA

Vse se primeri. K vojakom je bil potrjen in poklican rekrut, ki mu doslej ni bilo kaj mar za čednost in snažnost. Bilo bi treba vzeti v roke ostro ščet in kos rezkega mila, da bi se pri njem kaj poznalo, ko se je umazanija leta in leta nabirala na njem. Polkovni zdravnik odredi: kad in pošteno kopelj. — Narednik ga pripelje do kopalnice. Rekrut se pa izgovarja: »Gospod, saj nisem potrjen k marinici!»

Ujel se je. Slajkov Tine je bil nerodnej, da malo takih. Kjer je bilo kaj narobe, je bil gotovo zraven. Stikal je tudi po hostah in grmovju, če bi zasledil kako gnezdece. Pa ne toliko iz radovednosti, marveč iz porednosti. Užival je in dobro se mu je zdelo, če je podrl gnezdo in videl, kako je ptičji parček čivkal in jokal, ko je bilo vse delo uničeno in up končan. Nekoč je zlobni Tine pobil ob potoku v slavčevem gnezdu kar tri jajčeca. Tonkov Vrban ni mogel in ni smel zamolčati te porednosti. Povedal je gospodu učitelju, kako brezsrčnost je zopet spodbudil Slajkov Tine.

V odmoru so šli vsi učenci na dvorišče. Tinetu je g. učitelj namignil, naj ostane v učilnici. »Aha,« si je mislil navihaneč,

»če bo kaj takega, kar ne sme učitelj vedeti, bom pa tajil.« Saj tega je bil porednej že vajen.

Učitelj: »Ali ti je znano, da je nekdo uničil slavčevo gaezdo in pobil jajčeca?«
Tine: »Mene vedno tožijo in obrekujejo, g. učitelj. Jaz nič ne vem.« — Učitelj: »Saj se mi je zdelo, da bo vse izmislijeno. Le pojdi na dvorišče.«

Tinetu se zjasni obraz in kakor v zmagoslavju odpira vrata ter dela načrte, kako se bo maščeval nad »špecem«.

G. učitelj je koj spoznal, koliko je ura. Brž stopi za njim in prijazno zakliče: »Tine, koliko jajčec je bilo v gnezdu?« — »Trije,« odgovori brez pomisleka — in se ujame. Kaj je potem sledilo, si lahko mislite.

ZA RAZMIŠLJANJE

Če si dober računar, pa sestavi iz številk 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 vsoto 100, a tako, da porabiš vse te številke, vsako pa samo enkrat.

Kako so si pomagali? Oče zapusti trem sinovom 17 konj. V oporoki je bilo zapisano: Prvi jih dobi polovico, drugi tretjino, tretji pa eno devetino. Ker se niso mogli sporazumeti, gredo k sodniku. Kako jih je rešil iz težkega položaja?

Stopnice.

1	T	O														
3		T	O													
5				T	O											
7						T	O									
9								T	O							
11										T	O					
13												T	O			
15														T	O	
17															T	O

Zlogi „To“ v tu navedenih črkah, ki jih je treba razvrstiti, niso všteti:

aaaaa, b, c, cccc, dd, eeeee, gg, iiii, kkk, llll, nnn, oooo, pppp, rrrrr, sss, ttt, u, vvv, z, ž.

Dodaj zlogu »To« v vodoravni smeri od 1-2, 3-4, 5-6 itd. v četverokote spadajoče črke, da dobiš:

- 1-2: slovensko ime za lastnico trafike;
- 3-4: jubilejno leto;
- 5-6: izraz za debelo glavo;
- 7-8: izraz za listino, ki jo sestavinao, če nam ni kaj všeč;

- 9-10: izraz za mesto, kjer je kr. vlada;
- 11-12: izraz za tako zvano »kraljevsko vodo«;
- 13-14: izraz za umsko zmožnost;
- 15-16: izraz, ki pove smer morskega gibanja;
- 17-18: število, ki je v sredi med 100 in 200.

Česalnik.

	1	3	5	7	9	11	13
3							
5							
7							
9							
11							
13							
15							
17							

aaaa, b, c, d, eee, ii, k, lll, mm, ooo, rr, s, š, t, v.

Porabi zgoraj natisnjene črke in jih vstavi v predalce 1-2, 3-4 itd., da dobiš besede, ki pomenijo:

- 1-2: vzhodnoindijsko državo,
 - 3-4: vrsto sočivja,
 - 5-6: prostor v gledišču,
 - 7-8: najbližje sorodstvo,
 - 9-10: zaničevalen izraz za Nemca,
 - 11-12: grad v Neaplu,
 - 13-14: neki plin.
- V vrsti 1-15 bereš nato ime odličnega moža, v vrsti 2-14 pa lepo mesto.

REŠITEV UGANK

Rešitev uganke „Zidaj iz 7. štev. Možno je več načinov:

s os ost post stopa pastor pastork	Svoljšak Marjan, Dob pri Domžalah.
--	------------------------------------

s os som most mesto smoter mojster	Svoljšak Matko, Dob pri Domžalah.
--	-----------------------------------

Učenke čč. šš. sester v Celju so poslale to-le rešitev, ki pa zato ni pravilna, ker v šestim skladu niso dodale nove črke, ampak uporabile isto črko (a) dvakrat, ki se ponavlja tudi v sedmem skladu. (Podobne rešitve so poslali tudi Svolfjak Ivan, Dob pri D. in Šolarji iz G. Lendave.)

s os kos stok strok Kastor pastork	
--	--

Tako so rešili: Rihter Ema, Rošker Ivan, Živič Roza, Brinovec Roza, Petručič Tončka, Umek Alojz, Živič Micika, Modrinjak Franc — vsi: Globoko-Pišce.

a ar rak trak tarok Sokrat prostak	Pravilno je rešila z začetno črko »a«: Jug Zlatica (Studentici pri Mariboru). Rešili so precej pravilno še: Reven Z. Vrhnik; Pintar Avgusta, Jensenice. (Rešitev v 6. št. »Vrtca« je pravilna.) Besov Cvetka, Tržišče na D. — Knaflič Fr., Bled.
--	--

Opomba. Ker je bila uganke »čarobni krogi« nekoliko bolj zapletena, se pri končnem žrebanju ne bo uvaževala. Isto naj velja tudi za to uganke. Urednik je bil mnenja, da bi bila prelahka, če bi bil nasvetoval prvo črko (prvi kamen) in opisal stvari naslednjih skladov. Zato je prepuštil oreh samodelavnosti naših dragih in pridnih ugankarjev, kar se pa ni preveč obneslo. — »Šahovnico« v št. 7 »Vrtca« je rešil tudi Konjar Jaka v zavodu Sv. St.